

TÜRK TOPLUMUNUN EVLİLİK KONUSUNDA BİLGİLENME VE BİLİNÇLENME DÜZEYLERİ

*Vejdi BİLGİN**

ÖZET

Bu makalede, toplumumuzun eğitim seviyesi lise ve üzeri olan fertlerinin evlenecekleri kişilerde aradıkları özellikler, evliliğin ilk yıllarındaki problemler konusunda bilgi durumları ve cinselliğe karşı olan tutumları temelinde cinsiyet, medeni durum ve dinî inanç değişkenleri çerçevesinde incelenmiştir.

SUMMARY

The Knowledge and The Consciousness Levels on Marriage in Turkish Society

1. GİRİŞ

Araştırmamız esas olarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenen bir anket uygulamasının ikinci kısmını oluşturmaktadır. Araştırmamızın ilk bölümü "*Türk Toplumunda Aile Kurumunu Benimseme ve Sahiplenme Düzeyleri*" ismi altında (O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 10, Samsun, 1998, ss. 387-413) yayınlanmıştır. Dolayısıyla bu makalede araştırmamızın amacı ve önemi konusunda geniş bilgi verme gereğini duymuyoruz. Ancak araştırmamızın yöntemi ile araştırmaya katılan deneklerin kişisel özelliklerini tekrar vermenin gerekli olduğunu düşündük.

Araştırmamızın bu bölümünde temel problem, toplumumuzda evlenilecek kişide aranan özellikler, evlilik ile beraber gelen bir takım problemler ve cinsellik konusunda bilgi ve bilinç düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğidir.

Konuyu medeni durum, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, bölgesel durum ve dinî inanç düzeyi açısından ele alacağız. Çalışmamız içerisinde bağımsız değişken olarak yaş, eğitim düzeyi, evli deneklerin kaç yıllık evli olduğu, orta-lise öğrenimin geçtiği yer de ele alınmıştır. Ancak bu makalemizin konusuyla ilgili olarak yaptığımız değerlendirmelerde söz konusu değişkenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılaşma tespit edilmediğinden buraya alınmamıştır.

* Arş. Gör., U.Ü. İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Ana Bilim Dalı

Araştırmamız 1997 yılı içerisinde yapılmıştır. Araştırma Ankara, Samsun, Bursa ve Van illerinin şehir merkezlerinde yapıldığından belirtilen yerler ile sınırlıdır. Araştırma sonuçları genellenirken bu sınırlılık göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmanın kapsamını lise öğrenimini tamamlamış veya üniversite öğrenimi gören ya da üniversite öğrenimini tamamlamış evli ve bekar denekler oluşturmaktadır. Evli denekler 19-49 yaş arasında, bekar denekler 17-38 yaş grubu arasında düşünülmüştür. Örneklem grubu ise tesadüfi olarak seçilen 340 evli denek ve 424 bekar denekten oluşmaktadır.

Araştırma konusuyla ilgili verileri elde edebilmek amacıyla bir anket formu hazırlanmış, anket formları evli ve bekar denekler için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Her gruba temel olarak 21 soru sorulmuştur. Bu sorulardan yedi tanesi bağımsız değişkenlerle ilgili sorulardan oluşmuştur. Bağımlı değişkenlerle ilgili hemen her sorunun seçenekleri arasına "Başka" şıkkı konarak onların, şıklarımız dışındaki düşüncelerinin alınması arzu edilmiştir. Ancak bu şıklara çok az kişi cevap vermiştir.

2. ARAŞTIRMAYA KATILAN DENEKLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Cinsiyete Göre Dağılım

Araştırmamıza evli ve bekar olarak katılan deneklerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir. Buna göre evli grup 340 denekten oluşmaktadır ve bunun % 46.2'sini kadın, % 53.8'ini erkek denekler oluşturmaktadır. Bekar grup 424 denekten oluşmaktadır ve bunun % 45.5'ini kadın, % 54.5'ini erkek denekler oluşturmaktadır.

Tablo 1. Deneklerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Evli Grup		Bekar Grup	
	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	157	46.2	193	45.5.
Erkek	183	53.8	231	54.5
TOPLAM	340	100.0	424	100.0

2.2. Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Dağılım

Her iki grubun da sosyo-ekonomik seviye olarak yaklaşık aynı oranlara sahip olduğunu görüyoruz. Evli grupta kendilerini sosyo-ekonomik seviye olarak "orta" düzeyde görenlerin oranı % 66.7, bekar grupta ise % 71.7'dir.

Tablo 2. Deneklerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Dağılımı

Sosyo-Ekonomik Düzey	Evli Grup		Bekar Grup	
	Sayı	%	Sayı	%
Yoksul-Ortanın Altı	38	11.3	29	6.9
Orta	224	66.7	302	71.7
Ortanın Üstü-Zengin	74	22	90	21.4
TOPLAM	336	100.0	421	100.0

2.3. Bölgelere Göre Dağılım

Araştırma Samsun, Bursa, Ankara ve Van illerinde yapılmıştır. Ancak üniversitede okuyanlar veya üniversite mezunları meslekleri gereği yetiştikleri bölgelerden farklı bölgelerde ikamet etmek zorunda kalmaktadırlar. Bizler denek grubuna kendi doğdukları ve yetiştikleri bölgeyi değil de, anne-babalarının doğup yetiştiği bölgeyi sorduk. Çünkü ebeveynler, kendi bölgelerinden ne kadar farklı bir bölgede ikamet ediyor olsalar da, çocuklarına kendi sahip oldukları eğitim ve ahlak anlayışını vermekte ve çocuklarının buna göre yetişmelerini istemektedirler.

Ancak çocukların anne-babalarının eğitim anlayışlarından farklı olarak çevrelerinden etkilendikleri de bir gerçektir. Biz bu durumu göz önüne alarak deneklerin orta-lise öğrenimini geçirdiği yerin nüfus olarak büyüklüğünü sorduk ve buna göre de değerlendirmeler yaptık. Fakat bulgularımızda bu değişkene göre anlamlı bir farklılaşma tespit edemedik.

Bölgelere göre dağılımda istatistiksel ortalamaların sağlıklı alınabilmesi için benzer özelliklere sahip olduğunu düşündüğümüz bölgeleri birleştirdik. Buna göre evli grupta ağırlık % 48.8 ile Karadeniz Bölgesinde, ikinci olarak ise % 20.9 ile Marmara-Ege-Akdeniz Bölgesindedir. Bekar grupta ise bölgesel ağırlık % 38.9 ile Marmara-Ege-Akdeniz Bölgesinde, ikinci olarak ise 34.2 ile Karadeniz Bölgesi'ndedir.

Tablo 3. Deneklerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Evli Grup		Bekar Grup	
	Sayı	%	Sayı	%
Marmara-Ege-Akdeniz	71	20.9	165	38.9
Karadeniz	166	48.8	145	34.2
İç Anadolu	56	16.5	60	14.2
Doğu-Güneydoğu Anadolu	47	13.8	54	12.7
TOPLAM	340	100.0	424	100.0

2.4. Dinî İnanç Durumuna Göre Dağılım

Araştırmamızda dinî inancı dört kategoride incelemeyi düşündük. Birinci grup belirli bir dinî inancı olmayan grup, ikincisi dine inanan ancak aklında şüpheleri olan grup, üçüncüsü dine inanan ancak dinî emirleri kısmen yerine getiren grup, dördüncüsü dinî emirleri hemen hemen tamamıyla yerine getiren grup. Dine inanan ve dine inanan ancak şüpheleri olan denekleri sayıca az oldukları için aynı grup altında inceledik. Evli deneklerde bu grup, genel toplam içerisinde % 5.3'lük bir orana sahiptir. Bekar deneklerde ise % 11.7'lik bir orana yükseldiği görülmektedir. Evli denekler içinde dinî emirleri kısmen yerine getirenler % 57.6 oranında, bekar denekler içerisinde ise 62.2 oranındadır. Evli denekler içerisinde dinî emirleriyle hemen hemen tamamıyla yerine getirenler 37.1, bekar denekler içerisinde ise % 25.5 oranındadır. Bu oranlara baktığımızda evli deneklerin dindarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Deneklerin Dinî İnanç Durumuna Göre Dağılımı

Dinî İnanç Düzeyi	Evli Grubu		Bekar Grubu	
	Sayı	%Oranı	Sayı	%Oranı
Dine inanmıyorum-Dine inanıyorum ancak inanç ve ibadetler konusunda şüphelerim var [Dinî inanç düzeyi düşük].	18	5.3	49	11.7
Dine İnanıyorum, ancak ibadetlerin ve yasakların bir kısmını yerine getiriyorum [Dinî inanç düzeyi orta].	194	57.6	263	62.8
Dine inanıyorum ve ibadetlerin ve yasakların hemen hepsini yerine getiriyorum [Dinî inanç düzeyi yüksek].	125	37.1	107	25.5
TOPLAM	337	100.0	419	100.0

3. BULGULAR

3.1. Evlenilecek Kişinin Özellikleri

Evlenilecek kişide aranan özellikleri incelerken, öncelikle genel özellikleri ele aldık. Bundan sonra günümüz dünyasında özellikle ön plana çıkarılan fizikî cazibenin evlenilecek kişinin özellikleri arasında ne kadar önemli olduğunu araştırdık. Daha sonra da erkek denekler için eşlerinin çalışıp çalışmama durumlarını ve bu konudaki düşüncelerini inceledik.

3.1.1. Genel Özellikler

Deneklere aşağıdaki özellikler sunulmuş ve evlenecekleri kişide aradıkları en önemli dört özelliği önem sırasına göre işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 5. Evli Erkek Deneklere Göre Evlenilecek Kişinin Özellikleri

	1. Sırada	2. Sırada	3. Sırada	4. Sırada	TOP-LAM
Dindar olması	% 46.3	% 19.7	% 9.2	% 5.4	% 80.6
Sağlam ve oturmuş bir kişilik	% 25.6	% 27.9	% 12.1	% 14.3	% 79.9
İyi bir aileden gelmesi	% 15.2	% 20.4	% 24.1	% 13.4	% 73.1
Tahsilli olması	% 3.7	% 10.2	% 17.7	% 19.6	% 51.2
Fizikî çekiciliği olması	% 3.7	% 8.2	% 8.5	% 16.1	% 36.5
Ev işlerini iyi bilmesi	% 3.0	% 4.8	% 12.8	% 12.5	% 33.1
Ailemin uygun görmesi	-	% 6.1	% 8.5	% 14.3	% 28.9
Çalışıyor olması	% 0.6	% 0.7	% 2.1	% 3.6	% 7

Tablo 6. Evli Kadın Deneklere Göre Evlenilecek Kişinin Özellikleri

	1. Sırada	2. Sırada	3. Sırada	4. Sırada	TOP- LAM
Sağlam ve oturmuş bir kişilik	% 47.9	% 21.5	% 7.7	% 5.8	% 82.9
Dindar olması	% 23.6	% 9.6	% 8.5	% 4.8	% 46.5
Ev idaresinde bilinçli ve sorumlu	% 12.5	% 23.7	% 15.4	% 18.3	% 69.9
İyi bir aileden gelmesi	% 7.6	% 14.1	% 21.5	% 15.4	% 58.6
Tahsilli olması	% 5.6	% 24.4	% 25.4	% 23.1	% 78.5
Ailemin uygun görmesi	% 2.1	% 1.5	% 10.8	% 17.3	% 31.7
Fizikî çekiciliği olması	% 0.7	% 2.2	% 7.7	% 11.5	% 22.1

Tablo 5'de evli erkek deneklerin % 46.3'ü birinci sırada kadının "dindar olması" gerektiğini söylemişlerdir. Dindarlığı ilk dört seçenek içinde belirtenlerin toplam oranı ise % 80.6'yı bulmaktadır. Bunu "sağlam ve oturmuş bir kişiliği olması" ile "iyi bir aileden gelmesi" özellikleri takip etmektedir. Tablo 6'ya göre evli kadın deneklerin ilk sırada aradığı özellik ise erkeğin "sağlam ve oturmuş bir kişiliği olması"dır: % 47.9. Bu özelliği ilk dört tercih içerisinde belirtenlerin oranı % 82.9'dur. Ancak kadınlarda erkeklere göre farklı bir durum söz konusudur. Kadınların birincil olarak aradıkları özellikler sırasıyla "kişilik" (% 47.9), "dindarlık" (% 23.6) ve "ev idaresi" (% 12.5) şeklinde sıralanırken, ilk dört tercih şeklindeki toplam sıralamada bu durum değişmekte ve sırasıyla "kişilik" (% 82.9), "tahsil" (% 78.5), "ev idaresi" (% 69.9) şeklinde olmaktadır. Dindarlık ilk dört tercih şeklindeki toplamda ancak beşinci sırayı almaktadır: % 46.5. Görüldüğü gibi kadınlar ve erkeklerin evlenecekleri kişilerde aradıkları özellikler birbirinden farklıdır.

Tablo 7. Bekar Erkek Deneklere Göre Evlenilecek Kişinin Özellikleri

	1. Sırada	2. Sırada	3. Sırada	4. Sırada	TOP- LAM
Sağlam ve oturmuş bir kişilik	% 45.2	% 20.3	% 17.9	% 4.2	% 87.6
Dindar olması	% 29.4	% 14.9	% 10.5	% 9.6	% 64.4
İyi bir aileden gelmesi	% 11.8	% 13.4	% 15.8	% 15.7	% 56.7
Fizikî çekiciliği olması	% 4.1	% 11.4	% 10.5	% 16.9	% 42.9
Tahsilli olması	% 3.2	% 26.2	% 20.5	% 14.5	% 64.4
Ailemin uygun görmesi	% 2.3	% 7.4	% 12.6	% 15.1	% 37.4
Ev işlerini iyi bilmesi	% 2.3	% 3.5	% 5.3	% 16.3	% 27.4
Çalışıyor olması	-	% 0.5	% 3.2	% 6.0	% 9.7

Tablo 8. Bekar Kadın Deneklere Göre Evlenilecek Kişinin Özellikleri

	1. Sırada	2. Sırada	3. Sırada	4. Sırada	TOP- LAM
Sağlam ve oturmuş bir kişilik	% 58.1	% 24.7	% 5.8	% 5.2	% 93.8
Dindar olması	% 16.1	% 7.3	% 11.0	% 7.8	% 42.2
Tahsilli olması	% 8.1	% 28.7	% 22.5	% 14.3	% 73.6
Ev idaresinde bilinçli ve sorumlu	% 8.1	% 18.5	% 19.7	% 17.5	% 63.8
İyi bir aileden gelmesi	% 5.4	% 9.6	% 16.8	% 17.5	% 49.3
Ailemin uygun görmesi	% 2.2	% 5.6	% 12.1	% 23.4	% 43.3
Fizikî çekiciliği olması	% 1.6	% 3.9	% 8.1	% 11.7	% 25.3

Tablo 7'de bekar erkek deneklerin % 45.2'si birinci sırada kadının "kişiliğini"nin önemli olduğunu söylemişlerdir. Kişiliği ilk dört seçenek içinde belirtenlerin toplam oranı ise % 87.6'yı bulmaktadır. Bunu "dindarlık" ile "iyi bir aileden gelme" özellikleri takip etmektedir. Tablo 8'e göre bekar kadın deneklerin ilk sırada aradığı özellik de "sağlam ve oturmuş bir kişiliği olma"dır: % 58.1. Bu özelliği ilk dört tercih içerisinde belirtenlerin oranı ise % 93.8'dir. Ancak bekar kadınlarda da evli kadınlarda olduğu gibi erkeklere göre farklı bir durum söz konusudur. Kadınların birincil olarak aradıkları özellikler sırasıyla "kişilik" (% 58.1), "dindarlık" (% 16.1) ve "tahsil" (% 8.1) şeklinde sıralanırken, ilk dört tercih şeklindeki toplam sıralamada bu durum değişmekte ve sırasıyla "kişilik" (% 93.8), "tahsil" (% 73.6), "ev idaresi" (% 63.8) şeklinde olmaktadır. Burada dindarlık ilk dört tercih şeklindeki toplamda ancak altıncı sırayı almaktadır: % 42.2.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak bütün denekler için "kişilik" öncelikli olarak aranan bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkekler bundan sonra "dindarlık" ve "iyi bir aileden gelme" özelliklerini, bundan sonra da "tahsil" ve "fizikî çekiciliği" aramaktadırlar. Kadınlar ise "kişilik"ten sonra "tahsilli olma" ve "ev idaresinde bilinçli olma" özelliklerini, bundan sonra da "iyi bir aileden gelme" özelliğini aramaktadır. Kadınların aradıkları özellikleri arasında "dindarlık" ve "fizikî cazibe" daha alt sıralardadır.¹

3.1.2. Medyada Öngörülen Güzellik/Yakışıklılık Anlayışının Evlenilecek Kişi Hakkındaki Düşünceleri Etkilemesi

Günümüz dünyasında özellikle medya, kişinin gündelik hayatını, yaşam tarzını, beğenilerini vs. önemli ölçüde etkilemektedir. Bu etkilerin en önemlilerinden birisi de şüphesiz güzellik/yakışıklılık anlayışıdır. Bazı sanatçılar, mankenler, sinema oyuncularını sürekli olarak halkın gözüne sunulmaktadır. Bu çerçevede oluşturulan bir güzellik/yakışıklılık anlayışı acaba evlilik konusunda insanlarımızı ne derece etkilemektedir? Daha önceki sorumuzda ortaya çıkan husus, evlenilecek kişinin özellikleri arasında fizikî çekiciliğin arka sıralarda yer aldığı idi. Bu bağlamda medyadan etkilenme durumunu sorduğumuzda, denekler medyada

¹ Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada deneklerin cinsiyetlerine göre yapılan değerlendirmede, özellikle tahsil ve fizikî çekicilik konularında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ethem Özgüvenç, "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçmeye İlişkin Tercihleri," *Aile Kurultayı-Değişim Sürecinde Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler (16-18 Kasım 1994)*, Ankara, 1995, s. 209-210.

öngörülen güzellik/yakışıklılık anlayışının kendilerini birinci dereceden etkilemediğini belirtmişlerdir.

Tablo 9. Evlilik Öncesi Görsel ve Yazılı Medyada Öngörülen Güzellik/ Yakışıklılık Anlayışının Denekleri Ne Derecede Etkilediği

	Birinci derecede etki-liyor(du); evlenece-ğim kişinin mutlaka böyle olmasını istiyor(d)um.	İkinci derecede etki-liyor(du); evlenece-ğim kişinin mutlaka böyle olması gerek-miyor(du).	Beni hiç etkilemi-yor(du).	TOPLAM
Evli	15 % 4.5	99 % 30.0	216 % 65.5	330 % 43.9
Bekar	9 % 2.1	148 % 35.2	264 % 62.7	421 % 56.1
TOPLAM	24 % 3.2	247 % 32.9	480 % 63.9	751 % 100.0

$X^2= 5.06$

$SD= 2$

$P> 0.05$ (0.79-Önemsiz)

Tablo 9'da görüldüğü gibi bekar ve erkek denekler arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Bekar deneklere evleneceği kişi hakkındaki düşüncelerinin, evli deneklere de evlilik öncesi düşüncelerinin nasıl etkilendiği sorulmuştur. Deneklerin sadece % 3.2'si kendilerinin bu noktada medyadan birinci derecede etkilendiğini ve evlenecekleri kişilerin böyle olması gerektiğini belirtirlerken, % 32.9'u ikinci dereceden etkilendiklerini ancak evlenecekleri kişinin mutlaka böyle birisi olması gerektiğini; % 63.9'u ise hiç etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. Medyadan etkilenme derecesinin bu derece düşük olması sonuçların doğruluğu açısından şüphelere sebep olabilir. Bu konuda kanaatimizce evliliğe yönelik beğeni ile gündelik hayattaki beğeniyi ayırt etmek gerekecektir. İnsanların gündelik hayatlarında beğeni dereceleri yüksek olabilir; ancak evlenecek kişi hakkındaki beğenileri evlenecek kişinin diğer özellikleriyle beraber düşünüldüğünde düşmektedir. Deneklerimizin evlenecek kişinin özelliklerinden fizikî cazibeye birinci derecede önem vermedikleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim aranan genel özellikler arasında da fizikî çekiciliğin alt sıralarda kaldığını yukarıda görmüştük.²

Evli deneklerde, bekarlığındaki düşünceleri ile şimdiki düşünceleri arasında bir farklılık olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla, yeniden evleniyor olsalar yazılı ve görsel medyada öngörülen güzellik/yakışıklılık anlayışının düşüncelerini nasıl etkileyeceği sorulmuş; deneklerin % 4.3'ü evleneceği kişinin mutlaka böyle olmasını isteyeceklerini söylemiş, % 95.7'si ise böyle bir şart aramayacaklarını belirtmişlerdir.

² Başka araştırmalarda da eşlerin fizikî cazibeye, diğer özellikler yanında çok alt sıralarda önem verdikleri görülmüştür. Bkz. Yılmaz Esmer, "Algılama ve Anlatımda Eşler Arası Farklılıklar," *Kadın ve Cinsellik*, (Yayına Haz. Necla Arat), Say Yay., İst., 1993, s. 109.

Tablo 10. (Evli Grup) İlk defa evleniyor olsaydınız, görsel ve yazılı medyada öngörülen güzellik/yakışıklılık anlayışı düşüncelerinizi nasıl etkilerdi?

	Evleneceğim Kişinin Mutlaka Böyle Birisi Olmasını İstardım.	Böyle Bir Şart Aramazdım.	TOPLAM
Kadın	3 % 2.0	147 % 98.0	150 % 45.7
Erkek	11 % 6.2	167 % 93.8	178 % 54.3
TOPLAM	14 % 4.3	314 % 95.7	328 % 100.0

$X^2=3.48$

SD=1

P> 0.05 (0.06)

Tablo 10'da görüldüğü gibi kadın ve erkek denekler arasında bir farklılaşma vardır. Bu farklılaşmanın, önem derecesi açısından tam sınırdan olmasına rağmen, yine de önemli olduğunu kabul edersek erkek deneklerin yeniden evleniyor olsalar, kadın deneklere oranla fizikî cazibeyi daha çok arayacakları ortaya çıkmaktadır. Ancak genel toplam içerisinde böyle düşünenlerin oranı çok düşüktür.

3.1.3. Eşin (Kadının) Çalışması

Aile içerisinde kadının çalışıyor olması, doğal olarak beraberinde bir takım problemleri getirmektedir. Bunların birincisi çocukların bakımınıdır. Ülkemizde her ne kadar doğurganlık düzeyi gittikçe düşüyor olsa da³, hemen her aile mutlaka çocuk sahibi olmak istemekte ve bunu geciktirmek istememektedir. Ülkemiz bu açıdan Batılı ülkelerden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Bu yüzden eşlerin çalıştığı hemen her ailede çocuk bakımı problemi vardır. İkinci önemli bir nokta ise, ülkemizde ataerkil aile geleneğinin büyük ölçüde devam etmesinden dolayı⁴ ev işlerinin aksamaması problemi. Zira kadın hem dışarıda hem de evin içerisinde çalışmak zorunda kalmakta ve büyük ölçüde zorlanmaktadır.⁵

Ülkemizde kadınların tahsil ve meslek sahibi olma oranlarının yükselmesi eşin iş hayatında yer almasında önemli rol oynamakta; bunun yanında özellikle ekonomik şartlar çoğu zaman bunu gerekli kılmaktadır. Daha önceki sorumuzda erkek deneklerimizin evlenilecek kişinin özellikleri arasında zikrettiğimiz "kadının çalışıyor olması" şikkını çok düşük oranda işaretledikleri görülmüştü. Biz bunu ayrı bir soru olarak da tanzim edip sorduk. Aldığımız cevaplar daha önceki cevaplarla uyum arz etmektedir. Erkekler içerisinde eşinin çalışmasını arzu eden denek oranı

³ Bkz. Nuray Fincancıoğlu, "Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması", *Kadın ve Cinsellik*, (Yayına Haz. Necla Arat), Say Yay., İst., 1993, s. 61-62. Resmi istatistikler için bkz. *Türkiye İstatistik Yıllığı 1995*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1996, s. 83.

⁴ Ümit Meriç Yazan, *Türkiye Kanatlarının Altında*, İz Yay., İst., 1997, s. 229.

⁵ Bkz. Olcay İmamoğlu, "Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler," *Aile Kurultayı-Değişim Sürecinde Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler (16-18 Kasım 1994)*, Ankara, 1995, s.43-46. Ayrıca bkz. Emre Kongar, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, 4. bs., İst., 1981, s. 375.

düşüktür. Bekar deneklerle evli deneklerin düşüncelerini karşılaştırdığımızda ise önemli bir farklılaşma ortaya çıkmıştır.

Tablo 11. Evli Erkek Deneklerin Eşlerinin Çalışma Durumlarının Dağılımı

Çalışıyor	Çalışmıyor	TOPLAM
45 % 24.7	137 % 75.3	182 % 100.0

• Tablo 11'de görüldüğü gibi erkek deneklerimizin sadece % 24.7'sinin hanımı çalışmaktadır. Deneklerimizin lise ve üniversite mezunu denekler olduğunu göz önüne aldığımızda ülkemizde kadınların çalışma oranlarının düşük olduğu bu tablodan da anlaşılabilir.

Tablo 12. Medeni Durumlarına Göre Deneklerin Eşin Çalışması Konusundaki Düşüncelerinin Dağılımı

	Eşimin Çalışmasını İsterim.	Mutlaka Çalışıyor Olması Gerekmez.	Eşimin Çalışmasını İstemem.	Başka	TOPLAM
Evli	27 % 15.0	69 % 38.3	77 % 42.8	7 % 3.9	180 % 44.0
Bekar	53 % 23.1	112 % 48.9	32 % 14.0	32 % 14.0	229 % 56.0
TOPLAM	80 % 19.6	181 % 44.3	109 % 26.7	39 % 9.5	409 % 100.0

$X^2= 48.08$ $SD= 3$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 12'de görüldüğü gibi bekar deneklerde eşinin çalışmasını isteyenlerin oranı daha fazladır: Evlilerde % 15, bekarlarda % 23.1. Evli deneklerin % 42.8'i eşinin çalışmasını istememektedir. Bekarlarda bu oran %14 düzeyindedir. Aradaki farkın epey yüksek olmasının birinci nedeni, kanaatimizce bekar grubun, çalışan eş ile birlikte ortaya çıkan problemlerin tam olarak bilincinde olmamasıdır. Ülkemizde kadın eğer çalışıyorsa, ev işlerinin üzerine ikinci bir meslek icra ediyor demektir. Kadının çalıştığı ailelerin hemen hiç birinde eşit bir iş bölümünden bahsetmek mümkün değildir. Bu durum eşit iş bölümünü savunan kocaların bulunduğu ailelerde de böyledir. Çünkü ülkemizde beşeri alt yapı olarak böyle bir anlayış yerleşiyor olsa bile, bunun davranışa geçmesi daha çok uzun zaman alacak gibi gözükmektedir. Eşin çalışmasını istememe konusunda evlilerle bekarlar arasında ortaya çıkan önemli farklılığın ikinci bir nedeni de eşin çalışma ortamının iyi olmaması olabilir. Bekar insanların, bir kadının evinden ve çocuğundan ayrı kalıp, kendini gerçekleştirmek, kendini isbatlamak için değil de, sadece aile bütçesine katkıda bulunabilmek için hiç sevmediği ortamda çalışmasını tam olarak anlayabilmesi zordur. Ancak bu konuda bekar grubun tamamıyla bilinçsiz olduğunu söylemek de güçtür. Zira "Başka" şikkını işaretleyenler bekar grupta % 14 düzeyindedir ve buradaki cevapların çoğunluğu kadının kendi ruhsal yapısını, karı-koca ilişkilerini yıpratmayacak ortamlarda çalışması gerektiğini ifade etmektedir. Verilen cevapların bir kısmı şöyledir:

"Güvenebileceğim bir ortamda çalışmasını isterim."

"Kendisine uygun ve saygın (parasal açıdan değil) bir işte çalışmasını isterim."

"Şartlar uygun olursa çalışabilir."

"Bayanlara uygun bir işte çalışabilir."

Açık uçlu cevaplar genelde vermiş olduğumuz bu örnekler gibidir. Burada temel kaygının yapılan işin fizikî açıdan kadına uygun olması, saygın bir iş olması ve ortam açısından da -özellikle kadın erkek ilişkileri olarak- uygun olması olduğunu görüyoruz.

3.2. Evliliğin İlk Yıllarındaki Problemler

Evlilik, hem kadın hem de erkeğin birlikte belirli sorumlulukları üstlenerek ve bir müddet sonra bir çocuk sahibi olarak bir hayat sürmeye başlamasını ifade ettiği için, özellikle ilk yıllarda önemli değişiklikleri ve bu kuruma alışma noktasında belirli problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden biz deneklere öncelikle evliliğin kendi hayatlarında bir dönüm noktası olup olmadığını sorduk. Daha sonra hemen her evlilikte olacağını tahmin ettiğimiz temel problemler konusunda evliliğe ne kadar hazırlıklı girdiklerini araştırdık. Nihayet olarak da bu problemlerden ne ölçüde etkilendiklerini tespit etmeye çalıştık.

3.2.1. Evliliğin İnsan Hayatında Bir Dönüm Noktası Olup Olmaması

Evlilik insan hayatı için bir dönüm noktasıdır. Evlilik ile birlikte sosyal, psikolojik ve fizyolojik açılardan önemli ve yoğun tecrübeler yaşarız. Belirli bir süre sonra bu tecrübeler hayatımızın olağan bir parçası haline gelir; ancak bu süre içerisinde belirli zorluklara göğüs germek zorundayızdır.

Ancak kişilerin yaşamış olduğu tecrübeler, onları her zaman aynı kanaate ulaştırmaz. Bazıları evliliğin hayatlarında bir dönüm noktası olduğunu düşünmezler. Bazıları ise evliliğin hayatlarında önemli bir dönüm noktası olduğunu söylerler; ancak evlilik onların hayatlarında önemli değişikliklere yol açmamıştır. En azından onlar böyle inanır.

Bizim yapmış olduğumuz araştırmada evli denekler, evliliğin insan hayatında bir dönüm noktası olduğu ve önemli değişikliklere yol açtığı görüşünü büyük çoğunlukla kabul etmişlerdir. Başlarından bir evlilik geçmemesine rağmen, bekar denekler de çoğunlukla aynı düşüncededir. Ancak evli deneklerle bekar denekler arasında bir farklılaşma göze çarpmaktadır.

Tablo 13. Medeni Durumuna Göre Deneklerin Evliliğin Hayatlarında Bir Dönüm Noktası Olup Olmadığı Hakkındaki Düşünceleri

	Bir dönüm noktası ve önemli değişikliklere yol açar.	Bir dönüm noktası ancak önemli değişikliklere yol açmaz.	Bir dönüm noktası değil ve önemli değişikliklere yol açmaz.	TOPLAM
Evli	291 % 86.9	28 % 8.4	16 % 4.8	335 % 44.6
Bekar	314 % 75.5	59 % 14.2	43 % 10.3	416 % 55.4
TOPLAM	605 % 80.6	87 % 11.6	59 % 7.9	751 % 100.0

$X^2= 15.72$ $SD= 2$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 13'de görüldüğü gibi evli denekler arasında evliliğin insan hayatında bir dönüm noktası olduğunu ve önemli değişikliklere yol açtığını belirtenlerin oranı % 86.9 iken, bekar deneklerde bu oran % 75.5'dir. Bekar deneklerin % 14.2'si evliliğin insan hayatında bir dönüm noktası olduğunu ancak önemli değişikliklere yol açmayacağını söylerken; evli deneklerde bu oran % 8.4'e düşmekte; bekar deneklerin % 10.3'ü evliliğin insan hayatında bir dönüm noktası olmadığını söylerken evli deneklerde bu oran % 4.8'e düşmektedir. Bu verilerden hareketle bekar deneklerin evliliğin kendi hayatlarında yapacağı değişimin tam olarak farkında olmadıklarını söyleyebiliriz.

3.2.2. Hamilelik ve Yenidoğan Çocuk

Evliliğin ilk yıllarındaki problemler arasında zikredilen⁶ hamilelik ve yenidoğan çocuk konusunda deneklerin bilgi düzeyleri düşük çıkmıştır. Evli deneklerin % 24.8'i evlendikleri zaman, hamilelik konusundaki bilgilerinin yeterli olduğunu söylemişler; % 34.2'si yeterli bilgilerinin var olduğunu düşündüklerini ama bu problemle karşılaşınca yeterli olmadığını anladıklarını ifade etmişler, % 40.9 da evlendikleri zaman bu konuda yeterli bilgileri olmadığını ifade etmiştir. Yenidoğan çocuk konusunda da benzeri oranlar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan deneklerin yaklaşık % 75'inin evlendiklerinde bu konularda yeterli bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada kadın ve erkek arasında önemli bir farklılaşmanın da olmaması düşündürücüdür. Yani erkekler kadar kadınların da evlendiklerinde bu konudaki bilgi düzeyleri düşüktür.

⁶ Bu problemler konusunda bkz. Engin Eker, "Evlilik ve Sorunları", *Kadın ve Cinsellik*, (Yayına Haz. Necla Arat), Say Yay., İst., 1993, s. 89-91.

Tablo 14. (Evli Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan hamilelik konusunda ne derece bilginiz vardı?

	Yeterince bilginim vardı ve yeterli olduğunu gördüm.	Yeterince bilginim var sanıyordum ama yeterli olmadığını gördüm.	Yeterince bilginim yoktu.	TOPLAM
Kadın	38 % 26.8	48 % 33.8	56 % 39.4	142 % 47.7
Erkek	36 % 23.1	54 % 34.6	66 % 42.3	156 % 52.3
TOPLAM	74 % 24.8	102 % 34.2	122 % 40.9	298 % 100.0

$X^2= 0.57$ $SD= 2$ $P> 0.05$ (0.75- Önemsiz)

Tablo 15. (Evli Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan yenidoğan çocuk konusunda ne derece bilginiz vardı?

	Yeterince bilginim vardı ve yeterli olduğunu gördüm.	Yeterince bilginim var sanıyordum ama yeterli olmadığını gördüm.	Yeterince bilginim yoktu.	TOPLAM
Kadın	31 % 22.5	49 % 35.5	58 % 42.0	138 % 47.3
Erkek	32 % 20.8	51 % 33.1	71 % 46.1	154 % 52.7
TOPLAM	63 % 21.6	100 % 34.2	129 % 44.2	292 % 100.0

$X^2= 0.49$ $SD= 2$ $P> 0.05$ (0.78- Önemsiz)

Bekar deneklerin de hamilelik ve yenidoğan çocuk konusundaki bilgileri azdır.

Tablo 16.(Bekar Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan hamilelik konusunda ne derece bilginiz var?

	Yeterince bilginim var.	Yeterince bilginim yok.	TOPLAM
Kadın	64 % 34.6	121 % 65.4	185 % 46.1
Erkek	47 % 21.8	169 % 78.2	216 % 53.9
TOPLAM	111 % 27.7	290 % 72.3	401 % 100.0

$X^2= 8.20$ $SD= 1$ $P< 0.01$ (Önemli)

Tablo 16'da $P< 0.01$ olduğundan bekar kadın ve erkek denekler arasındaki farklılık önemlidir. Bekar kadınların hamilelik konusunda erkeklere nazaran daha bilgili oldukları görülmektedir. Ancak yenidoğan çocuk konusunda bekar kadın deneklerle erkek denekler arasındaki fark önemli değildir.

Tablo 17.(Bekar Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan yenidoğan çocuk konusunda ne derece bilginiz Var?

	Yeterince bilginim var.	Yeterince bilginim yok.	TOPLAM
Kadın	47 % 25.1	140 % 74.9	187 % 46.2
Erkek	41 % 18.8	177 % 81.2	218 % 53.8
TOPLAM	88 % 21.7	317 % 78.3	405 % 100.0

$X^2= 2.36$ $SD= 1$ $P> 0.05$ (0.12- Önemsiz)

Tablo 17'de $P>0.05$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasındaki farklılık önemli değildir.

Evli denekleri evlendiklerinde yeterince bilgisi olanlar ve olmayanlar şeklinde sınıflandırıp bekar deneklerle mukayese ettiğimizde hamilelik ve yenidoğan çocuk konusunda aralarında önemli bir farklılık tespit edilmemiştir. Denekler arasında yaş düzeyine göre bir farklılığın olmaması da bu konudaki bilgisizlik konusunda bir iyileşme ve gelişme olmadığını göstermektedir.

Bekar deneklerin sosyo-ekonomik seviyelerine göre hamilelik konusundaki bilgi düzeyinde farklılık görülmektedir. Yoksuldan zengine doğru çıktıkça bilgi düzeyi artmaktadır. Yoksul ve ortanın altı kesimde bilgisi olanların oranı % 7.4 iken, ortanın üstü ve zengin kesimde bu oran % 41.9'a çıkmaktadır.

Tablo 18. Bekar Grubun Sosyo-Ekonomik Seviyesine Göre Evliliğin İlk Yıllarındaki Problemlerden Olan Hamilelik Konusundaki Bilgisi

	Yeterince bilginim var.	Yeterince bilginim yok.	TOPLAM
Yoksul-Ortanın altı	2 % 7.4	25 % 92.6	27 % 6.8
Orta	73 % 25.7	211 % 74.3	284 % 71.4
Ortanın üstü-Zengin	36 % 41.9	51 % 58.6	87 % 21.9
TOPLAM	111 % 27.9	287 % 72.1	398 % 100.0

$X^2= 14.17$ $SD= 2$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 18'de $P< 0.001$ olduğundan farklı sosyo-ekonomik düzeye göre ortaya çıkan farklılaşma anlamlı ve önemlidir. Ancak sosyo-ekonomik seviyeye göre evli deneklerde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Yine bekar deneklerin bölgesel farklılıklarına göre hamilelik konusundaki bilgi düzeyinde farklılaşma görülmektedir. Marmara-Ege-Akdeniz bölgesinde bilgi düzeyi % 38.3 iken, bu oran İç Anadolu'da % 24.1'e, Karadeniz'de % 20.4'e, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da % 19.1'e düşmektedir.

Tablo 19. Bekar Grubun Bölgesel Dağılımına Göre Evliliğin İlk Yıllarındaki Problemlerden Olan Hamilelik Konusundaki Bilgisi

	Yeterince bilgim var.	Yeterince bilgim yok.	TOPLAM
Marmara-Ege-Akdeniz	59 % 38.3	95 % 61.7	154 % 38.4
İç Anadolu	14 % 24.1	44 % 75.9	58 % 14.5
Karadeniz	29 % 20.4	113 % 79.6	142 % 35.4
Doğu-Güneydoğu Anadolu	9 % 19.1	38 % 80.9	47 % 11.7
TOPLAM	111 % 27.7	290 % 72.3	401 % 100.0

$X^2= 14.50$ $SD= 3$ $P< 0.01$ (Önemli)

Tablo 19'da $P< 0.01$ olduğundan deneklerin bölgesel dağılımına göre ortaya çıkan farklılaşma anlamlı ve önemlidir. Ancak bölgesel dağılıma göre evli deneklerde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Bekar deneklerin dinî inanç düzeyine göre hamilelik konusundaki bilgilerinde farklılaşma görülmüştür. Dinî inanç düzeyi düşük olanlarda bu oran % 37.0 iken, dinî inanç düzeyi orta olanlarda % 29.6'ya gerilemekte, dinî inanç düzeyi yüksek olanlarda ise % 18.3'e düşmektedir.

Tablo 20. Bekar Grubun Dinî İnanç Düzeyine Göre Evliliğin İlk Yıllarındaki Problemlerden Olan Hamilelik Konusundaki Bilgisi

	Yeterince bilgim var.	Yeterince bilgim yok.	TOPLAM
Dinî inanç düzeyi düşük.	17 % 37.0	29 % 63.0	46 % 11.6
Dinî inanç düzeyi orta.	73 % 29.6	174 % 70.4	247 % 62.2
Dinî inanç düzeyi yüksek.	19 % 18.3	85 % 81.7	104 % 26.2
TOPLAM	109 % 27.5	288 % 72.5	397 % 100.0

$X^2= 7.03$ $SD= 2$ $P< 0.05$ (Önemli)

Tablo 20'de $P< 0.05$ olduğundan deneklerin dinî inanç düzeyine göre ortaya çıkan farklılaşma anlamlı ve önemlidir. Ancak dinî inanç düzeyine göre evli deneklerde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Hamilelik konusunda bekar deneklerin bilgi seviyesi hakkındaki son üç tablo yaygın bir kanaatin ciddi bir araştırılmaya dayandırılması gerektiğini göstermektedir. Bu kanaate göre, çok çocuklu ailelerde yetişen kişiler hamilelik vb. konularda daha bilgili olurlar. Türkiye şartlarında konuyu düşündüğümüzde alt gelir

gruplarında, az gelişmiş bölgelerde⁷ ve dindarlık derecesi yüksek ailelerde daha çok çocuk sahibi olunduğunu biliyoruz. Ama bizim verilerimizde, bu tür ailelerde hamilelik konusundaki bilgi seviyesi en düşük çıkmaktadır. Bu da bize, çok çocuklu bir ailede yetişmenin bilgi sağlama bakımından yeterli olmadığını göstermektedir.

3.2.3. Eşlerin Birbiriyle Uyumu

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirleriyle uyum problemleri konusunda evli deneklerde kadınlarla erkekler arasında farklılaşma söz konusudur. Evli kadınların % 33.3'ü bekarlıklarında yeterli bilgisi olduğu ve evlenince de yeterli olduğunu gördüklerini söylerken; evli erkeklerde bu oran % 56.6'ya çıkmaktadır. Evli kadınlarda yeterli bilgisi olduğunu zanneden ancak evlenince yeterli olmadığını görenlerin oranı % 50.3 iken, erkeklerde bu oran % 33.1 seviyesindedir. Evli kadınlarda yeterli bilgisi olmadığını ifade edenlerin oranı % 16.3 iken, erkeklerde bu oran % 10.2'dir.

Tablo 21. (Evli Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan eşlerin birbiriyle uyumu konusunda ne derece bilginiz vardı?

	Yeterince bilginim vardı ve yeterli olduğunu gördüm.	Yeterince bilginim var sanıyordum ama yeterli olmadığını gördüm.	Yeterince bilginim yoktu.	TOPLAM
Kadın	49 % 33.3	74 % 50.3	24 % 16.3	147 % 47.0
Erkek	94 % 56.6	55 % 33.1	17 % 10.2	166 % 53.0
TOPLAM	143 % 45.7	129 % 41.2	41 % 13.1	313 % 100.0

$X^2= 17.06$ $SD= 2$ $P < 0.001$ (Önemli)

Tablo 21'de $P < 0.001$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasında bilgi düzeyindeki farklılaşma önemlidir. Yukarıdaki sonuçlara baktığımızda kadınların % 83.6'sı evlenirken eşlerin uyumu konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünüyor; ancak bu sayının büyük oranı (% 50.3) aslında yeterli bilgiye sahip olmadığını görüyor ve eşleriyle uyumda problemler yaşıyor denilebilir. Erkeklerde bu oran neredeyse tam tersidir.

Burada yukarıdaki verilere uygun şekilde bekar erkek deneklerin de eşlerin uyumu konusunda daha fazla bilgiye sahip olduklarını belirttiğini görüyoruz. Bekar erkek deneklerde yeterli bilgisi olduğunu ifade edenlerin oranı % 67.7 iken, bekar bayan deneklerde bu oran % 45.5'tir.

⁷ Bölgelere göre sahip olmak istenen çocuk sayısı konusundaki resmi tespitler için bkz. *Türkiye İstatistik Yılı 1995*, s. 107. Ayrıca bkz. Yazan, a.g.e., s. 230.

Tablo 22. (Bekar Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemlerden olan eşlerin birbiriyle uyumu konusunda ne derece bilginiz var?

	Yeterince bilginim var.	Yeterince bilginim yok.	TOPLAM
Kadın	86 % 45.5	103 % 54.5	189 % 46.6
Erkek	147 % 67.7	70 % 32.3	217 % 53.4
TOPLAM	233 % 57.4	173 % 42.6	406 % 100.0

$X^2= 20.43$ $SD= 1$ $P < 0.001$ (Önemli)

Tablo 22'de $P < 0.001$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasında bilgi düzeyindeki farklılaşma önemlidir.

Buradan gözlemlerimize dayanarak şöyle bir sonuç da çıkarılabilir. Kadınlar için eşle uyum komplike bir süreçtir; kadının eşinden istediği ve beklediği şeylerin büyük çoğunluğu psikolojik unsurlardır ve tatmin edilmesi de daha zordur. Kadının kocasından beklentileri, çoğu zaman kendisinin bile tam olarak ayırtedemediği, maddi boyutu aşan beklentilerdir. Halbuki erkeğin beklentileri daha somuttur; güleryüzlü, ev işleriyle başa çıkan, ailesine saygı gösteren, fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan güzel bir kadın. Erkek böyle bir eşe sahip olduğunda, ki çoğunlukla kendisini de mükemmel bir erkek olarak görür, evlilikte herhangi bir uyumsuzluk olamayacağını düşünür. Bu durumda erkek, aslında böyle olmadığı halde bilgi düzeyinin daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Yoksa hepsi belirli bir eğitim düzeyinin üstünde olan deneklerden erkeklerin bilgi düzeyinin yüksek olması bir tesadüf olabilir. Bu konuda kitap ve kurs yoluyla bilgilenme oranının erkeklerde yüksek olmasının -günümüz Türkiye'sinde- bir anlamı yoktur. Üstelik erkekler genellikle kendi aralarında aile içi problemlerini konuşmazlarken, kadınlar çeşitli yerlerde bunu gündem getirmekte ve bu iletişim yoluyla kadınların bilgilenme -en azından haberdar olup hazırlıklı olma- düzeyinin daha yüksek olduğu da söylenebilir.

3.2.4. Problemlerden Etkilenme Düzeyi

Evli deneklere yukarıda bahsedilen problemlerin onları nasıl etkilediği sorulmuştur. Deneklerin 14.4'ün hiç böyle problemlerle karşılaşacaklarını beklemediklerini ve olumsuz olarak çok etkilendiklerini ifade etmişler; % 85.6'sı ise etkilendiklerini ancak bu etkilenmenin büyük oranda olmadığını söylemişlerdir.

Tablo 23. (Evli Grubu) Evliliğin ilk yıllarındaki problemler sizi nasıl etkiledi?

	Hiç bu problemlerle karşılaşacağımı tahmin etmiyordum, beni olumsuz olarak çok etkiledi.	Beni etkiledi ama büyük ölçüde değil.	TOPLAM
Kadın	23 % 16.4	117 % 83.6	140 % 45.9
Erkek	21 % 12.7	144 % 87.3	165 % 54.1
TOPLAM	44 % 14.4	261 % 85.6	305 % 100.0

$X^2= 0.84$ $SD= 1$ $P > 0.05$ (0.35 -Önemsiz)

Tablo 23'e baktığımızda $P > 0.05$ olduğundan kadın ve erkek arasında etkilenme düzeyleri arasındaki farklılaşmanın önemli olmadığı görülmektedir.

Evliliğin ilk yıllarında karşılaşılan problemlerin çiftleri önemli ölçüde olumsuz etkilemediğini ancak bu problemler konusunda ciddi bir bilgi eksikliği olduğunu da gördük. Ülkemizde gençlerin evlilik hakkındaki bilgilerinin temel kaynağı öncelikle arkadaş çevresi olmakta, bunu yazılı kaynaklar ve aile izlemektedir.⁸ Bu durum örgün veya yaygın bir evlilik-egitiminin ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir.

3.3. Cinsellik

3.3.1. Karşı Cinsle İlgi

Cinsellik aile hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Aile içi cinsel uyumsuzluklar eşler arasında ciddi problemlere yol açmaktadır. Bu problemlerin en alt düzeye inmesi için eşlerin birbirlerine karşı daha dikkatli davranmaları gerekmektedir. Biz deneklere evlilik sonrası eşinin haricinde karşı cinsle karşı ilgisinin devamını sorduk. Evli deneklerde karşı cinsle karşı ilginin devamı konusunda erkek deneklerle bayan denekler arasında bir farklılaşma görülmüştür. "Eşimden başkasına ilgim azaldı" diyen kadın deneklerin oranı % 89.2 iken, erkeklerde bu oran % 75.0 seviyesindedir. "İlgim aynı kaldı" şeklinde görüş belirten bayan deneklerin oranı % 10.1 iken, erkek deneklerde bu oran % 31.6 seviyesinde; "eşimden başkasına ilgim daha da arttı" diyen bayan deneklerin oranı % 0.7 iken, erkek deneklerde bu oran % 3.4 seviyesindedir.

Tablo 24. Evlendikten sonra, eşinizden ayrı olarak karşı cinsle karşı ilginiz veya onların size cazip görünmesi konusunda bir değişim oldu mu?

	İlgim azaldı.	Aynı kaldı.	Daha da arttı.	TOPLAM
Kadın	132 % 89.2	15 % 10.1	1 % 0.7	148 % 45.7
Erkek	132 % 75.0	38 % 21.6	6 % 3.4	176 % 54.3
TOPLAM	264 % 81.5	53 % 16.4	7 % 2.2	324 % 100.0

$X^2 = 11.21$ $SD = 2$ $P < 0.01$ (Önemli)

Tablo 24'te $P < 0.01$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasındaki farklılaşma önemlidir. Evli deneklerin bekarlıklarındaki, evlilik sonrası karşı cinsle karşı ilgisinin devamı konusunda düşünceleriyle şu andaki durumlarıyla aralarında bir farklılık olduğu görülmektedir. Evli deneklerin bekarlıklarında % 86.2'si karşı cinsle karşı ilgisinin azalacağını düşünürlerken; evlilik sonrası bu oran % 81.5 çıkmıştır. Eşimden başkasına karşı ilgim aynı kaldı ve daha da arttı diyenlerin oranlarında ise bir yükselme görülmektedir. Bu da bize karşı cinsle karşı ilginin devamının tahmin edilenin daha üstünde olduğunu göstermektedir. Ancak genel olarak bir azalma söz konusudur.

⁸ Bkz. Özgüven, a.g.m., s. 206.

Tablo 25. Bekar iken, evlendikten sonra, eşinizden ayrı olarak karşı cinse karşı ilginiz veya onların size cazip görünmesi konusunda ne düşünüyordunuz?

	İlgimin azalacağını düşünüyordum.	Aynı kalacağını düşünüyordum.	Daha da artacağını düşünüyordum.	TOPLAM
Kadın	122 % 90.4	12 % 8.9	1 % 0.7	135 % 44.3
Erkek	141 % 82.9	29 % 17.1	-	170 % 55.7
TOPLAM	263 % 86.2	41 % 13.4	1 % 0.3	305 % 100.0

$X^2= 5.47$ $SD= 2$ $P> 0.05$ (0.64- Önemsiz)

Tablo 25'de $P> 0.05$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasında anlamlı bir farklılaşma söz konusu değildir.

Evli deneklerin bekarlıklarındaki düşünceleriyle bekarların düşünceleri birbirlerine yakındır. Evli deneklerden % 86.2'si evlendikten sonra karşı cinse ilgisinin azalacağını düşünürken, bekarlarda bu oran % 84.9'dur. Sonuçlar birbirine çok yakındır.

Tablo 26. Deneklerin Medeni Durumlarına Göre (Evlilerin Bekarlıklarındaki-Bekarların Şu Andaki Düşünceleri) Evlilik Sonrası Karşı Cinse İlgilerinin Devamı Konusunda Düşünceleri

	Eşimden başkasına ilginin azalacağını düşünüyor(d)um.	Aynı kalacağını düşünüyor(d)um.	Daha da artacağını düşünüyor(d)um.	TOPLAM
Evli	263 % 86.2	41 % 13.4	1 % 0.3	305 % 43.0
Bekar	344 % 84.9	59 % 14.6	2 % 0.5	405 % 57.0
TOPLAM	607 % 85.5	100 % 14.1	3 % 0.4	710 % 100.0

$X^2= 0.30$ $SD= 2$ $P> 0.05$ (0.85- Önemsiz)

Tablo 26'ya baktığımızda $P> 0.05$ olduğundan medeni duruma göre bir farklılaşma söz konusu değildir. Bekar deneklerin düşüncelerinde, evli deneklerin bekarlıklarındaki düşüncelerinde olduğu gibi cinsiyete göre bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla farklılaşma evli erkeklerde söz konusu olmaktadır.

Evlendikten sonra eşinin haricinde karşı cinse karşı ilginin devamında dinî inanç düzeyine göre farklılıklar söz konusudur. Dinî inanç düzeyi yüksek olan evli deneklerin % 85.6'sı karşı cinse karşı ilgisinin azaldığını ifade ederken, dinî inanç düzeyi orta olanlarda bu oran % 80.5 düzeyinde, dinî inanç düzeyi düşük olanlarda ise % 61.1 düzeyindedir.

Tablo 27. Evli Grubun Evlendikten Sonra, Eşinden Ayrı Olarak Karşı Cinsle Karşı İlgisinin Devamının Dinî İnanç Düzeyine Göre Dağılımı

	İlgim azaldı.	Aynı kaldı.	Daha da arttı.	TOPLAM
Dinî inanç düzeyi düşük.	11 % 61.1	7 % 38.9	-	18 % 5.6
Dinî inanç düzeyi orta.	149 % 80.5	30 % 16.2	6 % 3.2	185 % 57.6
Dinî inanç düzeyi yüksek.	101 % 85.6	16 % 13.6	1 0.8	118 % 36.8
TOPLAM	261 % 81.3	53 % 16.5	7 % 2.2	321 % 100.0

$X^2= 9.58$

SD= 4

P< 0.05 (Önemli)

Tablo 27'de P< 0.05 olduğundan farklı dinî inanç düzeyine sahip denekler arasında farklılaşmanın anlamlı ve önemli olduğu görülmektedir.

3.3.2. Evlilik Öncesi Cinsel İlişki

Deneklere cinselliği öğrenmek amacıyla evlilik öncesi cinsel ilişkinin gerekli olup olmadığı ve böyle bir tecrübe yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Evli deneklerin % 10.5'i böyle bir ilişkiyi gerekli görürken, % 89.5'i bunu gerekli görmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 28. (Evli Grubu) Bir kişinin evlilik öncesi, cinselliği öğrenmek için birisiyle cinsel ilişkiye girmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

	Gereklidir.	Gerekli değildir.	TOPLAM
Kadın	12 % 7.8	141 % 92.2	153 % 45.9
Erkek	23 % 12.8	157 % 87.2	180 % 54.1
TOPLAM	35 % 10.5	298 % 89.5	333 % 100.0

$X^2= 2.14$

SD= 1

P> 0.05 (0.14- Önemsiz)

Tablo 28'de P> 0.05 olduğundan kadın ve erkek denekler arasındaki farklılaşma önemli değildir.

Ancak evli deneklerin bekarlıklarında yaşadıkları cinsel tecrübe ve bunu gerekli görmeleri açısından cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Evli deneklerden erkeklerin bekarlıklarındaki cinsel tecrübeleri toplam % 31.4 iken, kadınlarda bu oran % 6.8'dir. Bekarlıklarında böyle bir tecrübe geçirmediğini ve bunu gerekli görmediğini söyleyen kadınların oranı % 84.9 iken, erkek deneklerde bu oran % 64.6'ya düşmektedir.

Tablo 29. (Evli Grubu) Bekar iken, evlilik öncesi bir kişinin cinselliği öğrenmek için birisiyle cinsel ilişkiye girmesi gerektiğini düşünüyor muydunuz?

	Tecrübem olmadı ama gerekli diyordum.	Tecrübem oldu ve gerekli diyordum.	Tecrübem oldu ancak gereksiz diyordum.	Tecrübem olmadı ve gereksiz diyordum.	TOPLAM
Kadın	12 8.2	5 % 3.4	5 % 3.4	124 % 84.9	146 % 45.5
Erkek	7 4.0	20 % 11.4	35 % 20.0	113 % 64.6	175 % 54.5
TOPLAM	19 5.9	25 % 7.8	40 % 12.5	237 % 73.8	321 % 100.0

$X^2= 30.95$ $SD= 3$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 29'da $P< 0.001$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasındaki farklılaşma anlamlı ve önemlidir.

Evli deneklerde olduğu gibi bekar deneklerin de yaşadıkları cinsel tecrübe ve bunu gerekli görmeleri açısından cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bekar erkek deneklerden bir cinsel tecrübe yaşayanların oranı toplam % 38.2 iken, kadınlarda bu oran % 7.9'dur. Bekarlıklarında böyle bir tecrübe geçirmediğini ve bunu gerekli görmediğini söyleyen bekar kadınların oranı % 73.5 iken, erkek deneklerde bu oran % 55.7'ye düşmektedir.

Tablo 30. (Bekar Grubu) Evlenmeden önce, cinselliği öğrenmek için birisiyle cinsel ilişkinin yaşanması gerektiğini düşünüyor musunuz?

	Tecrübem olmadı ama gerekli	Tecrübem oldu ve gerekli	Tecrübem oldu ancak gereksiz	Tecrübem olmadı ve gereksiz	TOPLAM
Kadın	38 % 20.5	8 % 4.3	3 % 1.6	136 % 73.5	185 % 44.8
Erkek	14 % 6.1	33 % 14.5	54 % 23.7	127 % 55.7	228 % 55.2
TOPLAM	52 % 12.6	41 % 9.9	57 % 13.8	263 % 63.7	413 % 100.0

$X^2= 68.52$ $SD= 3$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 30'da $P< 0.001$ olduğundan kadın ve erkek denekler arasındaki farklılaşma anlamlı ve önemlidir.

Her iki denek grubunu ele aldığımızda evlilik öncesi cinsel tecrübenin gerekliliği konusunda evli deneklerle bekar denekler arasında bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Evli deneklerde böyle bir tecrübeyi geçirenlerin oranı toplam 20.4, bekar deneklerde ise toplam 23.7'dir. Böyle bir tecrübe yaşamadıklarını ancak bunu gerekli gördüklerini söyleyen evli deneklerin oranı % 5.9 iken; bu oran bekar deneklerde % 12.6'ya çıkmaktadır. Böyle bir tecrübe yaşamadıklarını ve bunu gerekli görmediklerini ifade eden evli deneklerin oranı % 73.8 iken; bu oran bekarlarda % 63.7'ye düşmektedir. Bu oranlardan hareketle genç kuşağın bir önceki kuşağa göre daha çok cinsel tecrübe yaşadığı ve bunu daha çok gerekli gördüğü

ortaya çıkmaktadır. Ancak böyle bir tecrübe yaşamadıklarını ve bunu gerekli görmediklerini ifade edenlerin oranlarının yüksek oluşu toplumda, abartıldığı kadar⁹ yoğun bir evlilik öncesi cinsel yaşantı olduğunu yalanlamaktadır. Bunun yanında böyle bir tecrübe geçirdiğini ifade edenlerin içinde çoğunluk (evlilerde % 12.5, bekarlarda % 13.8) bu tecrübeyi gereksiz olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo 31. Evlilik Öncesi Cinsel Tecrübeyi Gerekliliği ve Bunun Yaşanması Konusunda Medeni Duruma Göre Dağılımı

	Tecrübem olmadı ama gerekli	Tecrübem oldu ve gerekli	Tecrübem oldu ancak gereksiz	Tecrübem olmadı ve gereksiz	TOPLAM
Evli	19 % 5.9	25 % 7.8	40 % 12.5	237 % 73.8	321 % 43.7
Bekar	52 % 12.6	41 % 9.9	57 % 13.8	263 % 63.7	413 % 56.3
TOPLAM	71 % 9.7	66 % 9.0	97 % 13.2	500 % 68.1	734 % 100.0

$X^2= 12.20$ $SD= 3$ $P < 0.05$ (Önemli)

Tablo 31'de $P < 0.05$ olduğundan evli ve bekar denekler arasındaki farklılaşma önemlidir.

Evlilik öncesi cinselliği öğrenmek için bir cinsel tecrübeyi yaşanması gerektiği konusundaki düşünceler dinî inanç düzeyine göre farklılaşma göstermektedir. Dinî inanç düzeyi düşük olanlardan böyle bir tecrübeyi gerekli görenlerin oranı % 35.3 iken, bu oran dinî inanç düzeyi orta olanlarda % 15.3'tür. Dinî inanç düzeyi yüksek olanlarda ise böyle bir tecrübeyi gerekli gören hiç kimse çıkmamıştır.

Tablo 32. Evli Grubun Evlilik Öncesi Cinselliği Öğrenmek Amacıyla Cinsel İlişkiye Girilmesi Konusundaki Düşüncelerinin Dinî İnanç Düzeyine Göre Dağılımı

	Gereklidir.	Gerekli değildir.	TOPLAM
Dinî inanç düzeyi düşük.	6 % 35.3	11 % 64.7	17 % 5.2
Dinî inanç düzeyi orta.	29 % 15.3	161 % 84.7	190 % 57.6
Dinî inanç düzeyi yüksek.	-	123 % 100.0	123 % 37.3
TOPLAM	35 % 10.6	295 % 89.4	330 % 100.0

$X^2= 29.86$ $SD= 2$ $P < 0.001$ (Önemli)

Tablo 32'de $P < 0.001$ olduğundan farklı dinî inanç düzeylerine göre ortaya çıkan farklılaşma önemlidir.

Evli deneklerin bekarlıklarında yaşadıkları cinsel tecrübe ve bunu gerekli görmeleri açısından dinî inanç düzeylerinde aynı farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Evli denekler içerisinde bekarlıklarında böyle bir tecrübeyi gerekli

⁹ Özellikle bazı medya organlarında bu düşünce, bilimsel olmayan araştırmalara dayanılarak sık sık işlenmektedir. Örnek olarak bkz. *Tempo*, 9 Şubat 1994, s. 32-36.

görenler, dinî inanç düzeyi düşük deneklerde toplam (böyle bir tecrübeyi yaşamayan ancak gerekli görenler ve böyle bir tecrübeyi yaşayıp gerekli görenlerin toplamı) % 29.4 oranında iken, dinî inanç düzeyi orta olan deneklerde deneklerde bu oran % 20.1 düzeyinde, dinî inanç düzeyi yüksek olan deneklerde ise % 0.8 oranındadır. Yine böyle bir tecrübeyi yaşayanlar dinî inanç düzeyi düşük deneklerde toplam olarak % 29.4 oranında iken, bu oran dinî inanç düzeyi orta deneklerde % 27.2 düzeyinde, dinî inanç düzeyi yüksek deneklerde ise % 8.4 düzeyindedir.

Tablo 33. Evli Grubun Bekarlıklarında Cinselliği Öğrenmek Amacıyla Böyle Bir Tecrübe Yaşayıp Yaşamadıkları ve Bunu Gerekli Görüp Görmedikleri Konusundaki Düşüncelerinin Dinî İnanç Düzeylerine Göre Dağılımı

	Tecrübem olmadı a- ma gerekli	Tecrübem oldu ve gerekli	Tecrübem oldu ancak gereksiz	Tecrübem olmadı ve gereksiz	TOPLAM
Dinî inanç düzeyi düşük.	2 % 11.8	3 % 17.6	2 % 11.8	10 % 58.8	17 % 5.3
Dinî inanç düzeyi orta.	16 % 8.7	21 % 11.4	29 % 15.8	118 % 64.1	184 % 57.5
Dinî inanç düzeyi yüksek.	-	1 % 0.8	9 % 7.6	109 % 91.6	119 % 37.2
TOPLAM	18 % 5.6	25 % 7.8	40 % 12.5	237 % 74.1	320 % 100.0

$X^2= 35.29$ $SD= 6$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 33'de $P< 0.001$ olduğundan dinî inanç düzeyleri arasındaki farklılaşma anlamlı ve önemlidir.

Tablo 32 ve 33 karşılaştırıldığında ise dinî inanç düzeyi düşük denekler bekarlıklarında % 29.4 oranında böyle bir ilişkiyi gerekli görürlerken, evlilik sonrasında ise bu oran % 35.3'e çıkmıştır. Dinî inanç düzeyi orta olan deneklerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bekarlıklarında % 20.1'i böyle bir şeyin gerekli olduğunu söylerken, evlilik sonrası gerekli diyenlerin oranı % 15.3'e düşmüştür. Burada muhtemelen dinin, evlilik öncesi ilişkiyi gayri meşru olarak görmesinin önemli bir etkisi vardır.

Evli deneklerde olduğu gibi bekar deneklerde de böyle bir tecrübeyi gerekli görenler dinî inanç düzeyi düşük olanlarda toplam olarak (böyle bir tecrübeyi yaşamayan ancak gerekli görenler ve böyle bir tecrübeyi yaşayıp da gerekli görenlerin toplamı) % 54.3 iken; bu oran dinî inanç düzeyi orta olan deneklerde % 21.4 oranında, dinî inanç düzeyi yüksek olanlarda ise % 10.5 düzeyindedir. Böyle bir tecrübeyi gerekli görsün görmesin bu tecrübeyi yaşayanların oranı dinî inanç düzeyi düşük olanlarda % 50.0 iken, dinî inanç düzeyi orta olanlarda % 24.1, dinî inanç düzeyi yüksek olanlarda % 11.4 düzeyindedir. Görüldüğü gibi dinî inanç düzeyine göre evli deneklerle bekar denekler arasında bir farklılaşma görülmektedir.

Tablo 34. Bekar Grubun Evlilik Öncesinde Cinselliği Öğrenmek İçin Birisiyle Cinsel İlişkinin Gerekli Olup Olmadığı Konusundaki Düşüncelerinin Dinî İnanc Düzeylerine Göre Dağılımı

	Tecrübem olmadı a- ma gerekli	Tecrübem oldu ve gerekli	Tecrübem oldu ancak gereksiz	Tecrübem olmadı ve gereksiz	TOPLAM
Dinî inanç düzeyi düşük.	11 % 23.9	14 % 30.4	9 % 19.6	12 % 26.1	46 % 11.3
Dinî inanç düzeyi orta.	35 % 13.6	20 % 7.8	42 % 16.3	160 % 62.3	257 % 63.0
Dinî inanç düzeyi yüksek.	5 % 4.8	6 % 5.7	6 % 5.7	88 % 83.8	105 % 25.7
TOPLAM	51 % 12.5	40 % 9.8	57 % 14.0	260 % 63.7	408 % 100.0

$X^2= 57.06$ $SD= 6$ $P< 0.001$ (Önemli)

Tablo 34'de $P< 0.001$ olduğundan dinî inanç düzeyleri arasındaki farklılaşma anlamlı ve önemlidir.

Tablo 33 ve 34'ü karşılaştırdığımızda özellikle dinî inanç düzeyi düşük deneklerde, eski nesilden yeni nesile doğru evlilik öncesi ilişki yaşayanlarının oranının önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Ancak dinî inanç düzeyi orta ve yüksek olanlarda böyle bir belirgin artış görülmemektedir. İkinci bir husus; hem evli hem de bekar grupta dinî inancı düşük olan denekler içinde böyle bir ilişkiyi yaşayıp da gerekli görenlerin oranı bu ilişkiyi yaşayıp gerekli görmeyenlerin oranından önemli ölçüde fazladır. Dinî inanç düzeyi orta olan grupta ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bu grupta böyle bir ilişkiyi yaşayıp da gerekli görenlerin oranı bu ilişkiyi yaşayıp gerekli görmeyenlerin oranına göre önemli ölçüde azalmaktadır. Her iki hususun da açıklaması kanaatimizce, dinin gayri meşru ilişkiler karşısındaki tavrı ile evlilik öncesi ilişkinin çoğunlukla evlilik sonrası ilişki gibi tam olarak gerçekleşmemesi çerçevesinde aranmalıdır.

SONUÇ

Toplumumuz aile kurumuna büyük önem vermektedir. Aile toplumun temel değerleri arasında yer almakta ve bu yüzden ailenin yapısı ve aile içi ilişkiler konusunda köklü değişimler gözlenmemektedir. Ancak bu araştırmamızdan çıkan en önemli sonuç -araştırmamızın ilk bölümünü de göz önüne aldığımızda- başta aile kurumunu sahiplenme düzeyi olmak üzere, evlilikten beklentiler ve aile içi problemlerin sorumluluğunu üstlenme konusunda özellikle kadınlarla erkekler arasında önemli farklılaşma olduğudur. Erkekler bu konularda daha az beklentisi olan, problemleri daha az görme eğiliminde olan ve dolayısıyla tatmin düzeyi daha yüksek olan gruptur. Kadınlar ise evlilikten daha yüksek beklentileri olan, maddî ve manevî problemleri daha çok hisseden ve dolayısıyla tatmin düzeyi daha düşük olan grubu teşkil etmektedir.

Kadınlar ve erkeklerin evlenmeyi düşündükleri kişide aradıkları özellikler de birbirinden farklılık göstermektedir. Burada bütün denekler için "kişilik" öncelikli olarak aranan bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkekler bundan

sonra "dindarlık" ve "iyi bir aileden gelme" özelliklerini, bundan sonra da "tahsil" ve "fizikî çekiciliği" aramaktadırlar. Kadınlar ise "kişilik"ten sonra "tahsilli olma" ve "ev idaresinde bilinçli olma" özelliklerini, bundan sonra da "iyi bir aileden gelme" özelliğini aramaktadır. Kadınların aradıkları özellikler arasında "dindarlık" ve "fizikî cazibe" daha alt sıralardadır.

Evlilik insan hayatında bir dönüm noktasıdır ve beraberinde önemli değişiklikleri getirmektedir. Ancak bekar deneklerin bir kısmının evliliğin kendi hayatlarında yapacağı değişimin tam farkında olmadıkları görülmektedir. Burada bir bilgilenme eksikliği söz konusudur. Nitekim özellikle hamilelik ve yenidoğan çocuk konusunda, büyük oranda hem kadın hem de erkek deneklerin evliliğe bilgisel yönden hazırlıksız girdiğini tespit ettik. Üstelik dikkat çekici bir biçimde bu bilgisizlik aynı oranda yeni nesilde de gözlenmektedir. Bu durum da bize, evlilik- eğitimi konusunda ülkemizde büyük eksiklikler olduğunu ve bu konuda hala bir gelişme olmadığını göstermektedir.

Toplumumuzda özellikle evlilik öncesi cinsellik konusunda bir değişim gözlenmektedir. Ancak bu, özellikle bir takım medya organlarında sıklıkla yer aldığı gibi yaygın bir durum değildir. Türk halkı bu konuda hala muhafazakar tavrını sürdürmektedir. Bu tavırda dinî inancın da önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Zira fertlerde dinî inanç düzeyi yükseldikçe, evlilik öncesi cinselliğe karşı olumsuz bir tutuma girildiği gözlenmektedir. Araştırmamızın ilk bölümünde zikrettiğimiz gibi din aile ile ilgili tüm konularda fertleri kuşatmakta ve bu suretle de ailenin sahiplenilmesi ve korunması yönünde en önemli rolü üstlenmektedir.